

נאמן בטענת לקוח בזה נשאר החפץ בחזקת מרא קמא וכל הפירות שהיו על החפץ, דכשגוף החפץ יוצא מתחת ידו גם כל הפירות הן שלו הי"ג דכוותיה דכשטוען הלואה הן בידי כטוען לקוח הן בידי, ובטוען הלואה באיסור הוי כטוען לקוח באיסור ואינו נאמן וכו' עכ"ל בשינוי קצת.

והנה נראה מדברי החר"ד שמדמה חיוב רבית לאתנן שפטור מחמת קים ליה בדבריה מיניה דס"ל כדעות הראשונים דברבית ליכא חיוב כלל וא"כ מה שהודה שלוח ברבית הרי הוא כאומר שאיני חייב לך כלום, ואפילו אם נאמר אין אדם משים עצמו רשע, אבל מ"מ ליכא הודאה על החיוב, אבל אם נתפס כמו שביארנו דברי הריטב"א דבהלואת רבית איכא חיוב ורק איסורא הוא דרכיב עליהו ואין האיסור שייך כלל לחיוב המשפטי שהוא חייב מצד הדין וא"כ אינו דומה לאתנן בקלבד"מ דשם לא הודה בחיוב כלל ורק חייב לצי"ש ובדיני אדם אין חיוב כלל, אבל הכא כיון שהודה שהוא חייב אע"פ שאומר שהחיוב היה באיסור אמרינן אין אדם משים עצמו רשע והחיוב היה בהיתר, וא"כ להלכה בנידון דידן כיון דפסק המחבר להדיא דהיכא דהמלוה טוען שהיה בהיתר עיסקא נאמן אפילו היכא דהלוה מכחיש ואומר שהיתה רבית קצוצה, ומכ"ש הכא דאין הלוה מכחיש בודאי דהמלוה נאמן שהיה בהיתר עיסקא, ואין טוענים להיתומים שלא היתה בהיתר עיסקא כיון שגם אביהם לא היה נאמן על כך, ולדברי הנתיבות הנ"ל גם הרמ"א יודה לזה והיתומים מחוייבים לשלם הרווחים של כל השנים.

ולענין מס-הירושה לפי חוקי המדינה ההיא שאם לפי חוקי התורה אינה בתורת ירושה אין צריכים לשלם מס, וכיון דהמלוה נאמן דפקדון הוא אין צריכים לשלם מס ירושה, רק מחציו של הלואה.

הש"ך והט"ז דהטעם הוא דלא שביק אינש התיירא ועבדי איסורא, ובודאי בהיתר עשה כל מה שיכול לעשות, וא"כ בנידון דידן נמי כיון דהחזתו והחתן היו שומרי תורה ומצוות בודאי עשו כדין.

אמנם לדברי הרמ"א (בהג"ה סעיף הנ"ל) נראה דסבירא ליה, דהיכא דהמלוה טוען בהיתר והלוה טוען באיסור הלוה נשבע ונפטר, וז"ל הרמ"א שם: "ודוקא שהלוה בא להוציא מן המלוה כגון שהיה לו משכון או שכבר פרע לו אבל אם המלוה בא להוציא מן הלוה, הלוה נשבע ופטר" וכו' עכ"ל. אבל זה סותר למה שהבאנו לעיל מהמחבר (קע"ז סעיף י"ב) שכתב שם שהמלוה נאמן להוציא, ועיין ש"ך (ס"ק ע"ט) שהקשה זה והניח דברי הרמ"א בצ"ע.

והנה בחוות דעת (סימן קס"ט ס"ק מ"ז) כתב ליישב קושיית הש"ך וזה תוכן דבריו, דהיכא דטוען שלוח ברבית והמלוה טוען שהיה ע"י עכ"רם אף אם נאמר דהלוה אינו נאמן משום דאין אדם משים עצמו רשע, מ"מ אין המלוה נאמן, דגוי שאין מאמינים להלוה מ"מ מהיכי תיתי נאמין למלוה וכי אם תתבע אשה לראובן בהלואה והוא מכחיש אותה ומוודה שנתחייב לה מחמת אתנן באופן שהוא פטור מחמת קים ליה בדבר"מ או טענה אחרת כיוצא בזה האם נאמר כיון דאין אדם משים עצמו רשע וטענתו שקר, טענת האשה בהלואה אמת, דזה ודאי דבר שא"א לאומרו, והי"ג דכוותיה, ועוד דאפילו אם יודה בטענה אחרת שנתחייב בו דמי לטוענו חטים והודה לו בשעורים, משא"כ התם (בסימן קע"ז) שטוען על מעות ידועין שהלה טוען בעיסקא נתתי לך והפלגא פקדון הוא והפירות שלי והלה טוען שכולה הלואה גיבנו והן שלי רק שהבטחתי ליתן לך רבית קצוצה, וטענת ליתי המעות כטוען לקוח הוי כטוען על חפץ פקדון הוא בידך והלה טוען לקוח בידי מחמת איסור כגון שנתת לי באתנן, נראה כיון דאין אדם משים עצמו רשע ואינו

סימן י"ד: בקביעות מזוזה ע"י נכרי או בבית נכרי

קביעת ישראל, או שאינה אלא הכשר מצוה וקביעותה תהיה כשרה גם ע"י נכרי כי עיקרה של המצוה היא שתהיה המזוזה קבועה בביתו וגם אם נקבעה ע"י נכרי שפיר מתקיימת המצוה, ואף אם נחליט שמעשה הקביעות הוי רק הכשר ולכן יהיה כשר גם אם נקבע ע"י עכ"רם, אבל זהו רק אם נקבע בבית ישראל משא"כ בנ"ד יש להסתפק הואיל דבזמן שקבע המזוזה בביתו טרם נתגייר ואז היה הבית

נכרי שהתנהג כישראל עוד קודם שנגמרה גירותו וקבע אז מזוזה בביתו ואח"כ טבל ונעשה גר גמור האם עליו להסיר המזוזה ולקובעה מחדש בברכה או לא.

והנה יש להסתפק אם מעשה קביעת המזוזה הוי חלק מקיום המצוה דמזוזה המצוה מתקיימה רק ע"י

הנרות שבת] ג"כ קשה הא אין שליחות לאינו יהודי וא"כ כיון דהיא אינה מדלקת ואין תברך וכו' ע"ש הרי דהוא סובר דגם על מעשה פעולה גרידא נמי אמרינן אין שליחות לעכו"ם.

והנה המחנ"א לא נסתפק אלא אם יכול הבעה"ב לברך על עשיית המעשה ע"י נכרי דאם יש שליחות לעכו"ם הוי כאילו עשהו ישראל ויכול לברך ואם אין שליחות לעכו"ם לא יוכל הישראל לברך ולא עשה פעולת המצוה, אבל זה פשוט ליה שהישראל יצא בזה ידי חובת עשיית מעקה — אף שנעשה ע"י עכו"ם ואף דאין שליחות לעכו"ם — דהרי מ"מ יש להבית מעקה, ואם נאמר כן אף לענין מזוזה דעיקר מצות המזוזה שתהיה מזוזה קבועה בביתו והקביעות לא מעיקר מצות המזוזה ממילא אם קבע העכו"ם מזוזה בבית ישראל אף להסוברים דאין שליחות לעכו"ם אף על מעשה פעולה גרידא מ"מ יצא ידי חובת קביעת מזוזה דהרי המזוזה נקבעה בביתו לא נגרע בזה שנעשית ע"י עכו"ם, כמו במעקה שאם נעשתה ע"י עכו"ם יצא הישראל כיון שסוף סוף יש לבית מעקה.

אמנם יש לחלק בין מעקה למזוזה, דהא דאמרינן דיצא הישראל יד"ח מצות מעקה אף שנעשה ע"י עכו"ם זהו רק לגבי מעקה דכיון דעיקר תכלית המצוה להסיר מכשול משום "ולא תשים דמים בביתך" לכן מהני נמי אם נעשה ע"י עכו"ם שהרי הוסר המכשול וכיון שעל ידו נגרם הסרת המכשול מקיים המצוה ולא בעינן מעשה דיליה ממש, אבל גבי מזוזה אפשר לומר דלא יועיל ע"י עכו"ם דבמזוזה צריך מעשה עשיה כדפסקינן להדיא ביור"ד (סימן רפ"ט סעיף ה') וז"ל המחבר שם: קבעה במזוזות הפתח בעודה תלושה ואח"כ חיברה לפתח פסולה ע"כ, ועיין בש"ך ובט"ז דהפסול הוא משום תעשה ולא מן העשוי דפסול כמו גבי ציצית ע"כ, וכיון דבעינן מעשה אין קביעות המזוזה ע"י עכו"ם נחשב למעשה ולכן אף שלבית יש מזוזה אבל כיון שנקבע ע"י עכו"ם יהיה פסול, ובאופן דאם נצטוה העכו"ם ע"י ישראל לקבוע מזוזה בביתו של ישראל לדעת הפר"ח הנ"ל דסובר ששייך שליחות בעכו"ם במעשה פעולה גרידא בלי חלות שפיר מועלת קביעות העכו"ם כיון דפעולתו מתייחסת אל הישראל והוי כאילו נעשה ע"י ישראל מדין שלוחו של אדם כמותו, אבל אם עשה מעשה מעצמו שלא מדעת ישראל לא יועיל כיון דבעינן מעשה קביעות וקביעות עכו"ם לא מהני, ולפי זה היכא שהעכו"ם קבע מזוזה בביתו ואח"כ נתגייר כיון דהקפידה תורה על מעשה עשייה במזוזה לא קיים בזה מצות מזוזה, דבשעה שקבע המזוזה היה עכו"ם ומחוסר מעשה עשייה וכאילו נעשה מאליו והוי תעשה ולא מן העשוי.

והנה כתב במנחת חינוך דגם במצות מעקה יש דין עשייה כמו במזוזה וגם סובר דאין שליחות לעכו"ם בכל

פטור משום דלא היה של ישראל וחסר כאן החפצא לחיוב המזוזה ואפילו אם קבעה ישראל גם כן לא יועיל מהאי טעמא ולכן אחר שנתגייר יצטרך להסיר המזוזה ולקובעה מחדש ובברכה או לא.

והנה במחנה אפרים ה"י שלחין סימן י"א נסתפק מי שעשה מעקה לביתו ע"י אומן נכרי אם יכול הישראל לברך על עשייתה, וכתב שם להכריע דיכול הישראל לברך על עשייתה ומסיק שם אליבא דפר"ח דאע"ג דקיי"ל דאין שליחות לעכו"ם הג"מ במידי דבעי שליחות כגון בתרומה וכיוצא אבל במידי דלא בעי שליחות וכו' כגון נידון דידן דאי תיקן מעקה של חבירו שלא מדעתו ה"ז שפיר כי נמי עשהו גוי חשוב כאילו עשהו ישראל ולכן יכול לברך עליו, ע"כ תוכן דבריו, וביאור דבריו: דכיון דס"ל להפר"ח דהבעלים יכולים לברך על מעשה העכו"ם מוכח דס"ל דהיכא דהוי מעשה גרידא בלי חלות יש שליחות לעכו"ם, ולכן יכול לברך על עשיית המעקה דהוי כאילו הוא עשאה, ועיין שם שמבאר בזה דברי הראב"ד מובא דבריו בכ"מ (פ"א מה' תרומות ה' י"א) שכתב, דאם קנה מהכותי שבלים לצורך מצוה ומרחם הכותי בשביל ישראל חייב בתרומה דשלוחו של אדם כמותו, ותמה עליו הרב כ"מ והא קיי"ל דאין שליחות לנכרי ועיי"ש במחנ"א שמבאר דשיטת הראב"ד היא דבמידי דלא בעינן דעת משלח רק הפעולה לבד מועלת דין שליחות אפילו בעכו"ם וכיון דשלוחו של אדם כמותו הוי כאילו נתמרחו ע"י ישראל, וכעין זה כתב בנתיבות המשפט (סימן קפ"ב וסימן שמ"ח) עיי"ש, וכן מבואר בתשובת הרשב"א (ח"א סימן שני) וז"ל שם: חיי דמר שכך אני סבור שיכולים ב"ד לצוות לגוי לזרוק פתילה לתוך פיו (של המחזיב שריפה) שאין הגוי אלא שלוחו של ב"ד ואין מיתת ב"ד צריכה גופו של ב"ד ע"כ, והיינו משום דהוא נמי סובר דעל מעשה פעולה גרידה מועלת שליחות אף לנכרי וכן מוכח מדברי השליה הובאו דבריו במג"א (סימן תמ"ו סעיף א') על הא דכתב המחבר: המוצא חמץ בביתו בפסח אסור לישראל לבערו' והביא שם המג"א בשם השליה דיוציא החמץ ע"י עכו"ם דאתי עשה דרבנן דתשביתו ודחי לא תעשה דרבנן דאמירה לעכו"ם, ועיי"ש בהגהות רע"א שכתב וז"ל: יש לפקפק די"ל דלא מקיים בזה עשה דתשביתו כיון דמבערו ע"י נכרי ואין שליחות לעכו"ם והוי כנעשה הבערה מעצמו דלא מקיים עשה דתשביתו כיון דמבערו ע"י נכרי ואין שליחות לעכו"ם והוי כנעשה הבערה מעצמו דלא מקיים עשה דתשביתו ע"כ, וגראה דהשליה סובר כשיטת הפר"ח הנ"ל דבמעשה פעולה גרידא מועלת שליחות וע"י שליחות העכו"ם הוי כאילו נעשה ע"י ישראל, ומקיים הישראל עשה דתשביתו, אמנם במשנה ברורה ה"י שבת (אור"ח סימן רס"ג סעי' ה' אות כ"א) כתב וז"ל ועל אידך תקנה דתאמר לאינו יהודי להדליק [בבין השמשות

שלא מדעתו שצריך הישראל להסירה ולקבוע מחדש דבעשיית עכ"ם נחשבת כאילו נקבעה מאליה ופסולה משום תעשה ולא מן העשוי, יש לפקפק בזה, דיש לומר דבקביעות עכ"ם ליכא חסרון דתעשה ולא מן העשוי, דדוקא היכא דנקבעה מאליה יש פסול דתעשה ולא מן העשוי ולא היכא דיש מעשה הקביעות אפילו קבע עכ"ם, דדוקא היכא דקבע המזוזה במזוזת הפתח בעודה תלושה דבשעה שקבע המזוזה היתה רק חתיכת עץ בעלמא ובשעה שמחבר חתיכת עץ להבית ונעשה לפתח הבית שמחויב במזוזה, כבר היתה המזוזה קבועה מעיקרא ואינו עושה עכשיו מעשה הקביעות דמזוזה בפתח הבית, שם מיקרי 'מן העשוי' דנחשב כנעשית מאליה, אבל היכא דקבע העכ"ם המזוזה אפשר דכשר דלא בעינן שיקבע ישראל דוקא דגם מעשה עכ"ם הוי בכלל 'תעשה' ולא בעינן קביעות ע"י בר חיובא דוקא ואפילו לא קבעה בשליחות ישראל ג"כ מהני דכיון דהקביעות הוא רק הכשר מצוה ועיקר המצוה הוא שידור בבית שיש לו מזוזה גם מעשה עכ"ם שפיר מהני.

[אריה"ח 1234567]

ולכאורה נראה להביא ראיה דבמעשה העכ"ם אין חסרון ד'תעשה ולא מן העשוי' מהא דאמרינן בגמרא (גיטין מ"ה ע"ב) ספר תורה תפילין ומזוזות שכתבן עכ"ם פסולים שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכו' הרי הא דכתיבת סת"ם ע"י עכ"ם פסול הוא רק מטעם דכל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה ורק בכתיבת סת"ם פסול אבל בקביעת מזוזה דאין שם ההיקש גם קביעת עכ"ם כשרה, ועיי"ש בתוד"ה כל שישנו בכתיבה שכתבו בשם הר"ת דאין אשה אוגדה לולב או עושה ציצית כיון דלא מיפקדא, ותמזהו שם בתוס' דמדפסלינן בריש התכלת ציצית בעכ"ם דדריש בני ישראל ועשו ולא עכ"ם מכלל דאשה כשרה, ואמרינן ג"כ דסוכת גנב"ך כשרה ודוקא בסת"ם דכתיב וקשרתם וכתבתם דרשינן עכ"ל, הרי אף בציצית דפסול שם נמי בנעשית מאליה משום תעשה ולא מן העשוי כמבואר בגמרא (מנחות דף ל"ז) ובמחבר (ארי"ח סימן י"א סעיף ה') ואפ"ה עכ"ם פסול רק משום המיעוט דבני ישראל ועשו ולא עכ"ם אבל בלא המיעוט היה גם עכ"ם כשר דעיקר המצוה היא לבישת הבגד שיש בו ציצית והתליה בבגד דהיינו העשייה היא רק הכשר ובסוכה כשר העכ"ם לסכך את הסוכה דהא סוכת גנב"ך כשרה כמבואר בסוכה (ח' ע"ב) וכן מבואר להדיא במחבר (סימן תרל"ה סעיף א') אף דבסוכה יש פסול ד'תעשה ולא מן העשוי' מ"מ אם סיכך העכ"ם כשרה דהסיכוך הוי רק הכשר מצוה ואין בו פסול דתולמ"ה וכמו כן במזוזה כיון דליכא מיעוט למעט עשיית עכ"ם ממילא כשר אם קבע עכ"ם מזוזה בבית ישראל, וכן כתב להדיא בשו"ת מהרש"ג חלק י"ד סימן ג"ז דקביעות מזוזה ע"י עכ"ם כשרה ועיי"ש שבתחילה

גזוני אפילו אין שם חלות אלא מעשה פעולה גרידא, ודלא כהפ"ח הנ"ל וז"ל (במצוה תקמ"ו) דמצות מעקה הוא כמו מצות ציצית ואם בנה בית מחוייב הוא במצות עשה דמעקה בקום ועשה, ואם אינו עושה מעקה חוץ ממה שעובר אלא דלא תשים וגו' מבטל גם מצות עשה דמעקה, ומביא ראיה לזה מהא דפסק הרמב"ם (פרק י"א מהל' ברכות הלכה ד') דכל דבר שהוא אסור מפני הסכנה אין מברכין, וכיון דעל עשיית מעקה פסק דמברכין חזינן דהוא מצות עשה ככל מצוות שבתורה, ועיי"ש שמסיק א"כ נראה ברור דהוא עצמו או שלוחו מחויב לעשות מצוה זו דמצוה דרמא עליה מחויב הוא לעשות או ע"י שלוחו שהוא כמותו ואם נעשה על ידי אנשים דלאו בר שליחות הן בודאי לא קיים וביטל המצות עשה והדברים ברורים עכ"ל. ועיי"ש שמסיק עוד נהי דעל לא תעשה דלא תשים לא עבר כיון דהבית נשמר ולא שייך לא תעשה אבל המצות עשה לא קיים עכ"ל, הרי דהוא סובר דמצות מעקה הוי מצוה כמזוזה וציצית וצריכה מעשה ידיה ממש, וגם סובר דאין שליחות לעכ"ם אף במעשה גרידא כשיטת הרעק"א ולא כהפ"ח הנ"ל. ועיי"ש במנחת חינוך דמיישב לפי שיטתו קושית התוס' בקידושין (ל"ד ע"א) ד"ה מעקה, דהקשו שם אהא דמבואר בגמרא דאף נשים הו' בכלל כל מצות עשה שאין הזמן גרמא והקשו למה לי משום דהוי מצות עשה שלא הזמן גרמא תיפוק ליה דנשים מחוייבות מחמת הלאו דלא תשים דמים ועל הלאודין גם הנשים מזהירות, והמנחת חינוך כתב שם וז"ל: ולפי מה שכתבנו נחא דאי בתורת לא תעשה היתה אשה יכולה לעשות מעקה גם ע"י עכ"ם או חש"ו דלאו בני שליחות, אבל עכשיו שהתורה חייבה את הנשים לקיים מצות עשה דמעקה צריכה לעשות המצוה בעצמה או ע"י בר שליחות ובאם לא ביטלה עשה דמעקה, ובסוף דבריו כתב שם וז"ל: שוב ראיתי בספר מחנה אפרים שחקר בעשה מעקה ע"י עכ"ם אם יכול לברך, שכתב דכל היכא דאין צריך שליחות אף ע"י עכ"ם שפיר דמי ומעקה אין צריך שליחות וכו' אבל לפענ"ד צריך שליחות ככל מצוות עשה ואם אחד עשה שלא מדעתו לא קיים המצוה וביטל המ"ע ככל מצוות עשה שבתורה ואינה דומה לסוכה דעשייתה אינה גמר מצותה עכ"ל המנ"ח.

[אוצר החכמה]

אמנם אם אם נתפוס כדברי המנ"ח אבל זה נראה פשוט דאם בנה עכ"ם מעקה בביתו ואח"כ נתגייר אינו צריך לסתור המעקה ולבנותה מחדש, אע"ג דבשעה שעשה מעקה היה פטור שהיה נכרי והבית ג"כ פטור שהיה ביתו של נכרי מ"מ כיון דהמעקה כבר נעשה ואין כאן דמים בבית אין עליו חיוב לעשות מעקה אע"ג דלא קיים מצוה דמעקה ולא שייך כאן תעשה ולא מן העשוי דכיון דיש מעקה לבית נפטור הגר ממצות מעקה בבית זה.

והנה מה שאמרנו, שאם עכ"ם קבע מזוזה בבית ישראל

במזוזה אינו פסול משום תעשה ולא מן העשוי כיון דהיה כאן מעשה קביעות של מזוזה אף שהבית היה פטור בעת שקבע המזוזה וכן גמי בקבע מזוזה בבית המרחץ או בבית הבורסקי אע"פ דמרחץ ובורסקי פטורין מן המזוזה אם אח"כ עשאן לבית דירה אינו פסול משום תעשה ולא מן העשוי כיון דהיה כאן מציאות של מעשה קביעות-מזוזה בבית אע"פ שהיו פטורין ממזוזה מצד הלכה דהיכא דהחסרון הוא מצד הדין לא היה פסול דתולמ"ה. ולפ"ז בנדון דידן אם קבע עכו"ם מזוזה בביתו אם כנים אנו במה שהעלינו לעיל דקביעות עכו"ם מהני אם נתגייר אח"כ אינו צריך להסיר המזוזה ולקבעה מחדש דכיון שהיה מעשה הקביעות בפתח הבית אע"פ שגם הבית היה פטור, מ"מ כיון דהפטור הוא מצד הדין אין כאן חסרון דתעשה ולא מן העשוי.

ועיין במשנה ברורה (הלכות ציצית סימן י"א ד"ה מצמר גזול) וז"ל: ונסתפקתי במי שגזל חוטי ציצית מחבירו ואחר שהטילם בבגדו שלם לו עבורם או נתנם לו במתנה אם מחויב לחזור ולהתירם, מי נימא כיון דכתיב ועשו להם בעינן שבעת העשייה יהיה שלו או תגלי מילתא למפרע וצע"ג עיי"ש עכ"ל. ומה שכתב 'תגלי מילתא למפרע' אינו מובן אלא שיש להסתפק כמו שצדדנו דכיון דהפטור הוא מצד הדין אפשר דאין כאן הפסול דתעשה ולא מן העשוי, ועיין בספרי שו"ת לב אריה סימן ב' במה שכתבנו שם, וצ"ע.

והנה מה שהוכחנו לעיל דעשיית עכו"ם לא היה תעשה ולא מן העשוי מהא דסוכת עכו"ם כשרה ומהא דמצרכין קרא דבני ישראל ועשו לפסול ציצית שתלאן עכו"ם ובלאו המיעוט גם עשיית עכו"ם כשר, אפשר דאין להוכיח מזה למזוזה, דיש לומר דדוקא בסוכה ובציצית ובאגוד לולב דשם העשייה היה רק הכשר מצוה דעיקר מצות סוכה היא לישב בה וכן בציצית המצוה היא הליבישה ובלולב הנטילה היא המצוה וכיון דלא היה אלא הכשר מצוה גם עשיית עכו"ם היה עשייה וכשר, אבל במזוזה כיון דכתיב בקרא וכתבתם על מזוזות ביתך דהיינו שישים הפרשה הכתובה על מזוזות פתח הבית אם כן היה קביעות המזוזה מעיקר המצוה ולפ"ז קביעות עכו"ם פסולה משום דהיה תעשה ולא מן העשוי.

ומצאתי בספר שדי חמד (קונטרס הכללים מערכת המ' כלל קל"א) שהביא שם מחלוקת גדולי האחרונים בעכו"ם שקבע מזוזה בביתו של ישראל אם כשרה או לא. ומביא שם בשם הגאון חקרי לב דמעשה קביעות המזוזה לא היה הכשר מצוה אלא מעצם המצוה דמזוזה ומוכיח זה מהא דמברכים "לקבוע" מזוזה (ודלא כהמהרש"ג הנ"ל) ועיי"ש שמסיק להלכה דבקבע נכרי אפילו בבית ישראל צריך הישראל להסירה ולקבעה מחדש עיי"ש, וא"כ כ"ש

הוא מצדד לומר שקביעות מזוזה ע"י עכו"ם פסולה מטעם 'תעשה ולא מן העשוי' אלא שמסיק להלכה דמעשה עכו"ם לא היה 'תעשה ולא מן העשוי' ומביא ראיה לזה מגמרא הנ"ל. ועיי"ש שדן נמי שם בענין פסול 'תעשה ולא מן העשוי' במעקה והעלה דבמעקה לא שייך פסול דתעשה ולא מן העשוי ואם עשה גג עם מעקה ואח"כ קבעם בבית נמי מקיים מצות עשה דמעקה דכשמישים הגג עם המעקה על כותלי הבית מקיים העשה ד'ועשית מעקה לגגך' אלא שהקשה מדוע אין במעקה פסול ד'תעשה ולא מן העשוי' כיון דהתורה כתבה להדיא 'ועשית מעקה' עיי"ש.

^{אוצר חכמות}
נח"ח 1234567

והנה אף דהעלינו דקביעות מזוזה על ידי עכו"ם כשרה, מכל מקום בנידון דידן כיון שקבע המזוזה על ביתו בעודו נכרי דבית כזה אין בו חיוב מזוזה וחסר כאן עצם החפצא של המצוה דבית עכו"ם הלא פטור ממזוזה ואין כאן מצות קביעות מזוזה כלל ואפילו קבע ישראל גם כן פסול כיון דהבית פטור הוא וא"כ גם אחר שנתגייר ונעשה הבית מחוייב במזוזה פסול מטעם 'תעשה ולא מן העשוי'.

ולכאורה מוכח כן להדיא במנחת חינוך (מצוה תכ"ז) שכתב שם וז"ל יש לחקור בשכר בית ובתוך שלושים יום שפטור ממזוזה קבע בה מזוזה אם יוצא לאחר שלושים יום שאפשר דהוי תולמ"ה בפטור, דאז היה פטור, ואפשר כיון דהוא רק מחוסר זמן אינו מיקרי תולמ"ה עכ"ל. הרי נראה מדברי המנחת חינוך להדיא דהיכא דהבית היה פטור ממזוזה הו"ל תולמ"ה, דרק בקבעה תוך ל' אפשר דכשר דזמן ממילא קאתי, אבל היכא דהבית פטור ולא שייך ביה 'ממילא קאתי' כמו בנדון שלנו פסול משום תולמ"ה וכן אם קבע מזוזה בבית המרחץ או בבית הבורסקי דפטור ממזוזה כדפסקינן (ביו"ד סימן רפ"ו סעיף ד') ואח"כ עשאן בית דירה נמי פסול משום תולמ"ה ויצטרך להסירה ולקבעה מחדש בברכה.

והנה מה דפשיטא ליה להמנ"ח דהיכא דקבע מזוזה בבית שפטור ממזוזה פסול משום תולמ"ה מסתפקא לי טובא, דאפשר דפסול תולמ"ה הוא רק היכא דנעשית המזוזה מאליה וכנ"ל אבל היכא שקבע המזוזה בפתח הבית ויש כאן מעשה קביעות המזוזה בפתח הבית אף שהבית היה אז פטור מ"מ כיון דהיה במציאות מעשה הקביעות על ידי אדם אין כאן פסול ד'תעשה ולא מן העשוי', דתעשה ולא מן העשוי הוא רק היכא דחסר מעשה אבל לא היכא דהחסרון הוא בדין אינו פסול מטעם 'תעשה ולא מן העשוי', ולפי דברינו בשכר בית וקבע מזוזה בתוך שלושים יום אפילו בלי טעמא דזמן ממילא קאתי, ג"כ לא היה פסול דתולמ"ה, וכן אם קבע מזוזה בבית של הפקר דפטור בית זה ממזוזה ואח"כ החזיק אחד וזכה את הבית ונעשה בית ישראל וחייב

כן ולפי דברי חקרי לב גם בקבע מזוזה בבית בורסקי או בבית המרחץ ואח"כ עשאו לבית דירה פסולה משום תעשה ולא מן העשוי וצריך להסיר המזוזה ולקובעה מחדש.

בנדון דידן שקבע הנכרי בבית שגם הבית היה בית-נכרי ולא היה חייב מזוזה כלל על הבית דצריך להסירה ולקובעה מחדש בברכה, ואפילו קבע ישראל מזוזה בביתו גמי הדין

סימן ט"ו: בטומאת אהל במת נכרי לענין כהנים

הנה לברר הלכה זו צריכים לדון בארבעה דברים:

- (א) אם מת נכרי מטמא באהל.
- (ב) אם יש לחשוב את ארון העץ כאהל החוצץ בפני הטומאה, וכמו כן אפשר שגם התיבה של זכוכית יש לה דין אהל.
- (ג) אם הארון יכול להתחשב כמו קבר.
- (ד) דינה של תיבת העץ שהראש מונח שם.

א

והנה בענין שאלה (א) אם מת עכ"ם מטמא באהל, איתא בגמרא יבמות (ס' ע"ב) "תניא וכן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר קברי עכ"ם אינם מטמאים באהל שנאמר "ואתן צאני מרעיתי אדם אתם", אתם קרויים אדם, ואין עכ"ם קרויים אדם". אולם דעת ר"י בתוס' שם (ס"א ע"א) ד"ה ממגע ומשא דאין הלכה כרשב"י משום דרבן שמעון בן גמליאל פליג עליה כדתנן במסכת אהלות (פ' י"ח מ"ט) והלכה כמותו במשנתנו וצריכים כהנים ליזהר מקברי נכרים, הרי שהלכה היא שמתי עכ"ם מטמאים באהל.

ואוצר החכמה

אולם דעת הרמב"ם שאין עכ"ם מטמאים באהל, שכן כתב בהלכות טומאת מת פ"א הל' י"ג "ואין העכ"ם מטמא באהל, ודבר זה קבלה הוא והרי הוא אומר במלחמת מדין: כל נוגע בחלל ולא הזכיר שם אהל, ועוד שם בפ"ט הל' ד' "העכ"ם אין להם טומאת קברות, הואיל ואינם מטמאין באהל, הרי הנוגע בקברן טהור עד שיגע בעצמה של טומאה או שישאנה". והנה הטור יור"ד סימן רע"א אחר שהביא דעת הרמב"ם הנ"ל כתב שדעת אביו הרא"ש שיש להחמיר בטומאת אהל של עכ"ם, ובב"י שם הביא גם את התוס' הנ"ל שיש להחמיר כנ"ל. ובשרע סי' רע"א סעי' ב' פסק שקברי עכ"ם נכון ליזהר מליח' עליהם, וכן הסכים הרמ"א שם, אי"כ נמצא שלמעשה יש להחמיר ולנהוג במתי עכ"ם דין טומאת אהל כבמתי ישראל.

נשאלנו מכהנים שהם תלמידי אוניברסיטה מסוימת באנגליא, אם מותר להם מלעבור דרך אולם האוניברסיטה מחשש טומאה שנמצאה באולם ההוא, כי גופו של פרופיסור אינו יהודי אחד שהי' ממיסדי האוניברסיטה מונח בתוך ארון גדול של עץ סמוך לכותל האולם, ומעשה שהיה כך היה:

אח"י 1234567

לפני מספר שנים צוה פרופיסור הראשי של האוניברסיטה הנ"ל שהי' מן המפורסמים בעולם, להניח את גופו לאחר מותו למשמרת באולם האוניברסיטה. כמו כן צוה שבעת כנוסים מיוחדים שיתקיימו שם, יציגו את גופו באותו מצב שהי' בחיים כאילו יושב על סקומו ומרצה לפני הגאספים. לאחר מותו הסירו את הראש מן הגוף, חננו את גופו, והדביקו ראש מלאכותי כצורתו משענה, והושיבוהו על כסא בתיבה של זכוכית (ותיש לה גלגלים להסיעה ממקום למקום) כשספר בידו ויושב כאילו הוא מרצה, וארכובותיו נוגעות בזכוכית התיבה. כל הזמן מחזיקים תיבה זו בתוך ארון גדול של עץ הסמוך לכותל הנעשירה להפתח ולהסגר ע"י דלת שבה, ולפעמים פותחים את הדלת להראותו לאותם הדורשים לראותו. ובעת הכינוסים מוציאים את תיבת הזכוכית מתוך הארון של עץ ומציגים אותה באמצע האולם. הראש שהוסר מן הגוף נחננו והושם מתוך תיבת עץ קטנה המונחת על איצטבא בכותל האולם, ורק לעתים רחוקות אם יש מתעניינים הרוצים לראות את הראש, מורידים התיבה מן האיצטבא ופותחים אותה להראות לדורשים. לפי מה שנמסר זה כבר כעשרים שנה שלא הוסרה התיבה מעל האיצטבא. דרך האולם הנ"ל צריכים לעבר כל אלו שנכנסים להרצאות בחזירים שונים או לספרי' ואין דרך אחר, ואי"כ הנשאלה היא אם מותר לתלמידים הכהנים לעבור שמה, בעת שהגוף מונח בתיבה הסגורה בארון, ואם מותרים להשתתף בכינוסים בשעה שהתיבה של זכוכית מוצאת מתוך ארון העץ ומסבבים אותה על גלגלי' ומעמידים אותה באמצע האולם.